

SUOMALAISEN MAATIAISKANAN SÄILYTYSOHJELMAN TIEDOTE 2014

AJANKOHTAISTA SÄILYTYSOHJELMASSA:

Koulutus

Ajankohta ja paikka 25.10.2014 (klo 10-16.30) Scandic Riihimäki –hotellissa (Hämeenaukio 1, 11100 Riihimäki). Ilmoittautuminen 17.10.2014 mennessä eläingenivarat@mtt.fi tai 029-5317226. Ohjelma ilmoitetaan myöhemmin.

Etsimme pilottikäyttäjiä!

Uudistamme kanarekisteriä. Uusi rekisteri on www-pohjainen ja tietojen syöttäminen ja niiden päivittäminen tapahtuu itsepalveluperiaatteella, eli säilyttäjät syöttävät itse tietonsa suoraan tietokantaan. Muun muassa ilmoittautuminen ohjelmaan ja vuosiraporttien palauttaminen onnistuu uudistuksen jälkeen netissä. Pilottikäyttäjät testaavat mm. vuosiraportin täyttämistä ja omien tietojensa tarkistamista.

Kryosäilytyksestä kiinnostuneet – talleta kukkosi geenipankkiin!

Kukkojen siemennesteen pitkäaikaissäilytys geenipankissa tulee osaksi säilytysohjelmaa. Käytännön toimenpiteet tehdään ”kotikäynteinä” pito-paikassa. Vaatimuksena on, että säilyttäjällä on onnistumisen varmistamiseksi useampia kukkoja, joilta voidaan kerätä siemennestettä. Käytännön toimenpiteet ajoittuvat ensi vuoden touko-kesäkuulle (vk 21-23). Kryosäilytystiimi etsii vapaaehtoisia mukaan!

Ilmoittaudu sähköpostitse ”eläingenivarat@mtt.fi”.

Kirja pihakanalan perustamisesta, kananhoidosta ja maatiaisista

Alkuperäinen ajatukseni oli kirjoittaa kirja maatiaiskanoista ja tarinoita omista kanoistani. Kustantajan (Tammi) kanssa kuitenkin totesimme, että ihmisten kanainnostus on kasvamassa. Toisaalta tietämys kanojen hoidosta ja lajinmukaisesta elämästä on vähäistä. Kirjan tavoitteeksi tuli kertoa selkeästi ja havainnollisesti pihakanalan perustamisesta, kanojen hoidosta ja elämäntapa-kaaresta kananmunasta teurastukseen. Minulla oli suurena apuna ja asiantuntijana kirjoittamisessa meidän kaikkien maatiaiskana-harrastajien ”kanaemo” **Tarja Ojanne**. Lämpimät kiitokset Tarjalle!

Kirjassa pohditaan myös maatiaisuutta ja kerrotaan tietysti maatiaiskanoista. Päättähtinä kuvissa ovat omat horniolaiseni. Kiersin kuvaamassa myös muissa kanaloissa. Omat kanat, omat munat-kirja ilmestyi selvästi tarpeeseen. Ensimmäinen painos myytiin vajaan kolmessa viikossa. Onneksi nykytekniikalla uusi painos saatiin nopeasti, joten se oli kirjakaupoissa jo hyvissä ajoin ennen pääsiäistä. Uudessa painoksessa on korjattu myös pari harmillista virhettä. Otan mielelläni vastaan kaikenlaista palautetta kirjastani ja toivotan kaikille maatiaiskana-ihmisille ja heidän kanoilleen onnellista kesää!

Maatiaisuori Kirsti Kolilta

Kirsti Hassinen, maatiaisuorin blogi <http://suakkuna.blogspot.fi/>

Ilmestymispäivä 1.10.2014

Julkaisija:

Kansallinen eläingenivaraohjelma

Ulkoasu ja taitto:

T:mi Digijipee, www.digijipee.net

MTT:n suomalaisen maatiaiskanan säilytysohjelman yhteystiedot ovat:

Kansallinen eläingenivaraohjelma,
MTT, BEL, Alimentum,
31600 Jokioinen
Sähköposti: eläingenivarat@mtt.fi
Puhelin: 029 531 7226

Suomalaisen maatiaiskanan säilytysohjelman neuvotteluryhmän kokoonpano:

Pasi Hellsten, Uusikaupunki
pasi_hellsten@golder.fi

Elina Lindström, Kuusjoki
pippuri_82@hotmail.com

Jarmo Manninen, Valkeala
jarmo.manninen@kolumbus.fi

Tarja Ojanne, Vihti
tarja.ojanne@elisinet.fi

MTT:n edustajat toimivat asioiden esittelijöinä neuvotteluryhmässä ja käytännön toteuttajina.

Maatiaiskanan säilytysohjelma

Internetissä:

www.mtt.fi > Eläingenivaraohjelma
Maatiaiskanan säilytysohjelma

sosiaalisessa mediassa:

[www.facebook.com/suomalaisen
maatiaskanan_sailytysohjelma](http://www.facebook.com/suomalaisenmaatiaskanan_sailytysohjelma)

Kesäseminaarikuulumisia

Lounas- ja kahvitaumat tarjosivat tilaisuuden haastatella seminaarin puhujia lisää. Kuvassa pioneirisäilyttäjä Jouni Numminen (oikealla edessä).

Mervi Honkatukia

Maatiaiskan säilytysohjelman kesäseminaari järjestettiin tänä vuonna Valkeakoskella, Tuomarlan tilalla. Paikka sijaitsee Sääksmäen emäpitäjässä, katajaketojen, niittyjen ja hakamaiden keskellä. Seutukuntansa yhtenä vanhimpana tilana, Tuomarla tarjosi paljon nähtävää ja koettavaa. Pelkästään sen päärakennus eli kivi-pirtti oli tutustumisen arvoinen. Pirtti täyttyi aktiivisesta maatiaiskanaväestä: tilaisuuteen oli ilmoittautunut kuutisenkymmentä henkeä. Joukossa oli puolisen tusinaa lapsia. Kaukaisimmat vieraat tulivat aina Kiimingistä, Tohmajärveltä ja Kiteeltä asti.

Seminaarin aluksi tilan isäntä **Heimo Tuomarla** kertoi tilansa toimintaperiaatteista, joihin kuuluvat sekä perinnebiotoopit että luomuviljely. Varsinaisen seminaarin ohjelma aloitettiin kahden kutsutun pioneirisäilyttäjän puheenvuoroilla. Vaikka molemmat ovatkin jo luopuneet ka-

nanpidosta, on maatiaiskana jäänyt lähelle sydäntä kummallakin. **Pentti Alho** Hämeenkoskelta muisteli alhonkannan alkuvaiheita. Täditään ensimmäisen parven saanut Alho kiinnitti huomiota erityisesti ulkomuotoon valitessaan seuraavan sukupolven vanhempia. Kannan ulkoasu vakiintui melko pian yhteneväiseksi, jota se on ollut aina tähän päivään asti. Toinen uranuurtaja, piikkiöläinen **Jouni Numminen**, selosti osaltaan piikkiönkannan säilytyksen alkutaivalta. Hänen parvensa oli peräisin haudontamunista, jotka hän oli saanut itärajalta kotoisin olleelta iäkkäältä emännältä. Numminen keskittyi ulkomuotovalinnan sijaan hyödyntämään vanhaa perimätietoa, jossa sukusiitosta rajoitettiin käyttämällä samaa kukkoa uudestaan vasta kahden sukupolven jälkeen.

Aamupäivään mahtui vielä terveydenhuoltoon erikoistuneen eläin-

lääkäri **Leena Pohjolan** luento. Pohjola kertoi tutkimuksestaan, jossa kartoitettiin ensimmäistä kertaa Suomessa harrastekanojen tautitilannetta. Laajaa mielenkiintoa herättäneet tulokset julkaistaan lähiaikoina kansainvälisessä tiedelehdessä. Tulosten perusteella virustaudit ovat yleisiä myös harrastetiloilla. Usein infektio-tapaukset olivat kuitenkin olleet niin lieviä, etteivät aiheuttaneet havaittavia oireita läheskään aina. Vakavia sairauksia ei löytynyt. Tulokset vastasivat Pohjolan ennako-odotuksia. Luennon lopuksi saatiin tietopaketti toimenpiteistä tautiriskin pienentämiseksi: kanalassa tulee käyttää erilisiä jalkineita, sillä ulkojalkineiden mukana taudinaiheuttajat siirtyvät linnuista kanalaa otollisiin kasvuolosuhteisiin. Samoin jyräjät tulisi pitää poissa kanalasta. Eläinostoissa on syytä käyttää harkintaan, kuten esimerkiksi ostotilan olosuhteiden kar-

toittaminen etukäteen. Lisäksi muita tärkeitä asioita ovat käsihygieniat (pesumahdollisuus kanalatiiloissa) ja tautitilanteen säännöllinen kontrollointi näytteenotoin.

Eläinlääkärin neuvoja kyseltiin jonoksi asti. Kyselijöiden runsaus osoitti, että säilyttäjät ovat kiinnostuneita eläintensä terveydentilasta ja että, siipikarjaan erikoistuneelle eläinlääkärille on tarvetta.

Iltapäivää jatkettiin käymällä läpi säilytysohjelman kuulumisia ja DNA-tutkimusten tämän hetkistä tilannetta. Citykanabuumin mukanaan tuoma jäsenmäärän kasvu on taitunut maltillisemmaksi. Ohjelmasta poistuvien määrässä ei ole tapahtunut muutosta viime vuoteen verrattuna. Vuosiraportin on palauttanut 77 % tähän mennessä, mutta vieläkin ehtii – raportteja kannustetaan lähettämään **Tiina Tuoviselle**.

Miika Tapio kertoi, että DNA-tutkimusta varten kerätty aineisto jaettiin kahteen osioon. Ensimmäisen osan alustavat tulokset ovat valmiit. Toisen puoliskon näytteet odottavat analysointia yhdessä ulkomaisten yhteistyökumppanien näytteiden kanssa.

Vaikka lopullisia tuloksia joudutaan edelleenkin odottamaan, listasi Tapio yhteistyön hyötyjen olevan odottamisen arvoista: huokeamman hinnan lisäksi näin saadaan käyttöön laajempi vertailumateriaali tulosten tulkinnaan.

Päivän ehkä odotetuin aihe oli sääntöuudistus, jonka taustalla oli säilyttäjien aiemmin keväällä tekemä aloite säilyttäjien ja poikastuottajien aseman eriarvoisuuden poistamiseksi. Keväällä neuvotteluryhmä päättikin sitten uudistuksen käynnistämisestä ja ehdotuksen esittelystä kesäseminaarissa. Neuvotteluryhmän muokkaamassa sääntöuudistusehdotuksessa on kolme merkittävää muutosta nykyisiin sääntöihin. Merkittävin niistä on se, että kukin säilyttää vain yhtä maatiaiskanakantaa. Useamman kannan tai rodun pito edellyttää selvitystä eläimistä sekä olosuhteiden järjestämisestä sellaisiksi, ettei risteytyminen ole mahdollista. Toiseksi poikastuottaja –statuksesta luovutaan. Ehdotuksen mukaan kaikki säilyttäjät ovat tämän jälkeen tasa-arvoisia. Toimenpide edistää monimuotoisuutta, sillä nykyisten säilyttäjien eläinaines

saadaan täysimittaisesti käyttöön. Kolmanneksi: säilytysohjelma on suljettu. Ohjelmasta kertaalleen poistuneita eläimiä ei voida hyväksyä takaisin ohjelmaan.

Viimeisenä seminaari aiheena pohdittiin ryhmätöiden merkeissä parannuksia vuosiraportointiin.

Virallisen ohjelman jälkeen kaikille halukkaille tarjoutui mahdollisuus tutustua tilaan tarkemmin opastetulla kierroksella. Tutustuimme sekä niityihin että metsään, joka oli ollut jo 10 vuotta suojeleohjelmassa. Tilalla pilsimpään viihtyneille vieraille tarjottiin vielä ekstrana kivipirtin takkalämpöä ja tunnelmallista elävää musiikkia.

Palautelomakkeiden perusteella seminaarin parasta antia olivat pioneerisäilyttäjien vierailu, sosiaalinen verkostoituminen muiden säilyttäjien kanssa, eläinlääkärin luento ja hyvä ruoka. Tulevaisuuden tarpeiksi listattiin kyselyiden perusteella kanalan konkreettiset rutiinit, kuten sairahoito, teurastus ja siitosryhmien muodostaminen. Toisaalta kaivattiin lisää tutkimustietoa ja kanakantojen esittelyä. Näistä on hyvä koostaa seuraavaa koulutustilaisuutta.

Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman nykytila: Ohjelman kuvaus säilyttäjän silmin

Olen **Kaisa Auvinen**, 26, aikaisemmalta koulutukseltani ylioppilas, ympäristönhoitaja ja lähihoitaja. Olen kotoisin Suomusjärveltä

viljanviljelytilalta. Tuotantoeläimiä meillä ei kotona ole, mutta lemmikkeinä on kaksi kissaa ja koira. Valmistuin toukokuussa Hämeen ammattikorkeakoulusta Mustialasta agrologiksi. Pääaineena opinnoisani oli hevostalous ja sivuaineena luin peltokasvituotantoa. Pyrin opinnoissani kuitenkin laajasti hankkimaan tietoa kaikista eri tuotantoaloista. Kevään aikana valmistui opintoihini liittyvä opinnäytetyö, jonka aiheena oli suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman nykytila. Aiheeni valikoitui vuosi sitten maatiaiskanoihin, koska kiinnostuin niistä käytyäni kanakurssin Ahlmanilla. Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia säilytysohjelman nykytilaa, sen kehitystä sekä siinä mukana olevia ihmisiä. Työni toimeksiantajana oli MTT ja työni ohjaajana toimi MTT:n taholta **Miika Tapio**

ja **Mervi Honkatukia**. Koulutamme ohjaajanani oli kotieläintuotannon opettaja **Jari Heikkonen**. Opintojen aikana suoritin myös siipikarjakurssin, jotta sain lisää tietopohjaa kanojen elämästä.

Olen kovasti kiinnostunut suomalaisista maatiaisroduista ja innostukseni on alkanut kyytöistä. Tulevaisuudessa toivoisin, että omalla kotipihallani asustaisi kissojen ja koirien lisäksi suomenlampaita, maatiaiskanoja ja kyyttöjä. Ja tietysti hevosagrologin pihalle suomenhevonenkin pitäisi saada.

Opinnäytetyöni toivon palvelevan ohjelmassa mukana olevia säilyttäjiä sekä toimeksiantajaa MTT:tä. Opinnäytetyön tekeminen oli erittäin opettavaista ja mielenkiintoista. Kokonaisuudessaan työ löytyy alla olevasta linkistä.

<http://urn.fi/N:NBN:fi:amk-201404033856>

Elämäni eläimet - maatiaiskanat

Tarja Ojanne

Kanat ovat kuuluneet elämäni aina. Lapsuus poikasia tuottavalla tilalla teki kanan elämänvaiheet enemmän kuin tutuiksi. Söpöt juuri kuoriutuneet untuvikot menettivät suolet, kun niitä poimi kuoriutumiskoneen seuloilta viikoittain; kukkoteurastuksessa tuli kananeläimen anatomia perin pohjin tutuksi. Ojanteen siitoskanalassa haudottiin ja kasvatettiin pääasiassa valkoinen leghorn – rotuisia kanoja, mutta lapsuusajan valokuvissa näkee myös Rhode Island Red – rotua. Asiakkaat olivat uusmaalaisia maatilakanaloita Hangosta Loviisaan. Ostot olivat useimmiten kokoluokkaa 20 - 50 yksilöä, harvemmin sadan kanan ”suurkanaloita”. Luovutusikä oli jokseenkin aina 8 viikkoa. 70-luvulla alkoi siipikarjataloudessa kuitenkin tehostumisen aika niin eläinjalostuksen kuin teknologiankin suhteen. Vanhempani eivät kuitenkaan lähteneet sille tielle, vaan toiminta pysyi pienimuotoisena - ja työvaltaisena.

Sukupolvenvaihdoksen ja oman perheen perustamisen myötä poikaskasvatus jäi harrastukseksi muiden joukkoon. Maatiaiskanat hiipivät elämäni askel kerrallaan. Olin toki lukenut Mikko Ilkan (1924) kirjoista suomalaisen maatiaiskan kuvauksen, mutta mieltänyt ne jotenkin menneisyyteen kuuluvaksi. 70-luvulla osui silmiini lehtiartikkeli ”Kateusko tappoi maatiaiskan?” (Kanatalous 1974). Kotieläinten geenitietomikunnan mietintö (1983) ilmestyi vuosi sen jälkeen, kun olin hankkinut ensimmäiset maatiaiskanani. Myyjä kertoi niiden olevan punaisia itäsuomalaisia. Pitkäsiipisiä ja sutjakoita lintuja ne olivat, kovia lentämään ja hautomaan! Konehaudontaan tottuneelle hoitajalle jatkuvasti rutkuttavat emot olivat kauhistus ja niinpä ne lähtivätkin uuteen kotiin parin vuoden päästä.

Omaksi kannakseni päätyi sitten läntisestä Suomesta tullut kanakanta (vaikkei siinä vaiheessa mistään kannoista puhuttu), kun espoolainen pienkanalan omistaja pyysi minua hautomaan kanalaansa uutta sukupolvea. Vasta muutaman vuoden päästä onnistuin selvittämään noiden mustanpuhuvien kanojen löytöhistorian. Kyseessä oli savitaipaleenkanta, joka oli päätynyt löytäjiensä matkassa kauas kotoa, Varsinais-Suomeen ja Perniöön, jossa yhä

säilytetään samaa kantaa.

Miksi maatiaiskanat vetivät puoleensa, mikä niissä kiinnosti? 80-luvulla ei vielä ollut tarjolla tietoa tai edes terminologiaa niin kuin nykyään, mutta jotenkin vaan tunsin että niin oli tehtävä. Kanalassani kävi kääntymässä useita kanakantoja. Suurin odotuksin haudotuista munista saattoi kuitenkin kuoriutua sekalaista porukkaa, joka ei missään määrin täyttänyt yhtenäisen kannan tuntomerkkejä. Olipa joukossa suorastaan degeneroitunutta sakkia, jolla ei ollut elämisen eväitä. Tyypillinen ostaja oli pientila tai vaihtoehtoyhteisö.

Vierivät kivet eivät sammaloidu. Olen aina halunnut oppia uutta, kirjoista, kursseilta ja koulun penkillä. 90-luvun lopulla päädyin agrologiopiskelijaksi Uudenmaan maaseutuopistoon. Päättyöni aiheeksi löytyi maatiaiskana – kuinkas muuten – ja sain olla MTT:n kesätyöntekijänä mukana luomassa maatiaiskan säilytysohjelmaa. Kiersin tapaamassa kymmeniä kananpitäjiä. Sain haastatella useimpien kantojen löytöpaikkojen (kantatilojen) omistajia. Näin saatiin kerättyä talteen ensikäden tietoa kantojen löytö- tai syntyhistoriasta, mikä ei olisi enää mahdollista. 15 - 20 vuotta on kuitenkin lyhyt aika säilymisen kannalta. Jokainen säilyttäjä on vain yksi lenkki ketjussa, jonka ansiosta maatiaiskan on mahdollista jatkaa eloansa vielä sadankin vuoden päästä. Maatiaiskana on nyt muotia, mutta löytyykö nykyihmisestä vielä sitä sitkeyttä ja pitkäjänteisyyttä mitä entisajan annaliisoista ja yrjöistä?